

5. GRANICE HISTORYCZNE WIELKOPOLSKI

Opisując kształtowanie się granic–Wielkopolski należy sięgnąć do źródeł historycznych i początków państwowości polskiej. Pierwsze podziały administracyjne były związane z powstawaniem ośrodków miejskich (Poznań, Gniezno, Kalisz, Giecz, Łąd i Łękno), które pełniły rolę centrów politycznych, handlowych i kulturowych. Liczne wydarzenia historyczne, wojny i będące ich konsekwencją zmiany polityczne powodowały przesuwanie się granic, a szczególnie obszary pograniczy często zmieniały swoją administracyjną przynależność.

W XIII wieku Wielkopolska podzielona była administracyjnie na dwie dzielnice: poznańską i gnieźnieńsko-kaliską. W XIV wieku były to województwa poznańskie i kaliskie (z czasem wyłączono z niego ziemię wieluńską, którą przyłączono do województwa sieradzkiego). W XVI wieku województwo poznańskie podzielone zostało na powiaty: poznański, kościański, wałecki i wschowski, a kaliskie na kaliski, gnieźnieński, nakielski, kcyński, koniński i pyzdrski. Ten podział obowiązywał do I rozbioru Polski w 1791 roku, jednak w 1768 roku wydzielono osobne województwo gnieźnieńskie.

Kolejne duże zmiany administracyjne związane były z rozbiorami Polski – w 1793 roku i 1795 roku. Konsekwencją tych podziałów było wydzielenie departamentów poznańskiego i kaliskiego. W okresie wojen napoleońskich i powstania Księstwa Warszawskiego podzielono Wielkopolskę na trzy departamenty – poznański, bydgoski i kaliski. Po 1815 roku obszar zachodniej Wielkopolski znalazł się w granicach Prus – utworzono Wielkie Księstwo Poznańskie, podzielone na dwie rejencje: poznańską i bydgoską. Obszar dawnego województwa kaliskiego znalazł się w granicach Rosji, a granica przebiegała głównie na rzece Prośnie.

W okresie międzywojennym poza granicami Polski znalazły się powiaty skwierzyński i część babimojskiego. Podczas kolejnej reformy administracyjnej w 1938 roku do Wielkopolski przyłączono powiaty: kaliski, koniński i kolski, a odłączono teren Kujaw.

Autorka: Anna Weronika Brzezińska

BIBLIOGRAFIA:

Brencz A.

1996 *Wielkopolska jako region etnograficzny*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe.

Burszta J.

1958 *Od osady słowiańskiej do wsi współczesnej. O tworzeniu się krajobrazu osadniczego ziem polskich i rozplanowań wsi*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Gajek J.

1976 *Etnograficzne zróżnicowanie obszaru Polski*, w: M. Biernacka, B. Kopczyńska-Jaworska, A. Kutrzeba-Pojnarowa, W. Paprocka (red.), *Etnografia Polski. Przemiany kultury ludowej*, t. 1, Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, s. 143-177.

Gomolec L.

1960 *Wielkopolska – zarys geograficzno-historyczny*, w: J. Burszta (red.), *Kultura ludowa Wielkopolski*, t. 1, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 13-30.

1964 *Wielkopolskie grupy regionalne i lokalne nazwy ludności wiejskiej*, w: J. Burszta (red.), *Kultura ludowa Wielkopolski*, t. 2, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 11-51.

Turczynowiczowa M.

1956 *Badania etnograficzne Oskara Kolberga na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego*, „Lud”, t. 42, s. 200-216.